

a

FUNDACJA TAURUS

ZAPIS

WINDYKACYJNY

BIULETYN PRAWNY NUMER 2
PUNKTU NIEODPŁATNEJ POMOCY
PRAWNEJ NR 1 I 2 W POZNANIU

Z

Podstawa prawna. Kodeks cywilny z dnia 23 kwietnia 1964 r. (Dz.U. Nr 16 poz. 93 z późn. zm).

Księga czwarta. Spadki. Art. 981¹ – 981⁶

ZAPIS WINDYKACYJNY

Zapis windykacyjny jest instytucją prawa spadkowego stosunkowo młodą. Do polskiego prawa cywilnego wprowadzony został ustawą z dnia 18 marca 2011r., która weszła w życie 23 października 2011r. Celem tej nowelizacji jest rozszerzenie swobody testowania.

Zapis windykacyjny jako nowość jest formą rozrządzenia testamentowego przenoszącą prawa majątkowe na wypadek śmierci. Stosując w praktyce powyższą instytucję testator jednoznacznie zdecydować może jaki konkretny składnik majątkowy przypadnie konkretnie wskazanemu w testamencie spadkobiercy.

W tym miejscu należy podkreślić, że zapis windykacyjny zgodnie z art. 981¹ § 1 k.c. jest rozrządzeniem testamentowym, w którym spadkodawca postanawia, iż w *testamencie sporządzonym w formie aktu notarialnego spadkodawca może postanowić, że oznaczona osoba nabywa przedmiot zapisu z chwilą otwarcia spadku (zapis windykacyjny)*. To znaczy, że skutek rozporządzający następuje z tą chwilą. Dla przypomnienia w myśl art. 924 k.c. *spadek otwiera się z chwilą śmierci spadkodawcy*.

Zapis windykacyjny jest instytucją alternatywną w stosunku do dziedziczenia. W polskim prawie spadkowym sporządzenie testamentu oraz wskazanie w nim spadkobierców wykluczały możliwość przesądzenia przez spadkodawcę, które

przedmioty wchodzące w skład spadku przypadają poszczególnym spadkobiercom. Dlatego instytucja zapisu windykacyjnego wypełnia istniejącą „lukę”. Spadkodawca może wskazać w testamencie (notarialnie) dokładnie, który przedmiot pozostawionego spadku przypadnie wskazanej osobie zgodnie z jego wolą. Tym sposobem zapis windykacyjny daje osobie fizycznej możliwość zdecydowania, po jej śmierci, o losach poszczególnych przedmiotów spadkowych.

Oczywistym jest, że z uwagi na charakter i konstrukcję zapisu windykacyjnego przedmiot zapisu nie wchodzi do spadku. O ważności ustanowienia zapisu windykacyjnego możemy mówić tylko wtedy gdy takie rozrządzenie wymienione zostało w testamencie. Powołanie jest ważne gdy zapisu dokonano w testamencie sporządzonym u notariusza. Inna forma niż notarialna może wywołać jedynie skutki prawne zapisu zwykłego, o którym traktuje art. 968 i nast. k.c..

Jednakże jakkolwiek forma aktu notarialnego zastrzeżona jest wyłącznie dla dokonania skutecznego zapisu windykacyjnego to w przypadku odwołania takiego rozporządzenia zachowanie formy szczególnej nie jest już konieczne. To znaczy, że odwołanie tak jak w każdym innym przypadku nastąpić może w kolejnym testamencie i to w formie dowolnej.

Przedmiotem zapisu windykacyjnego w myśl art. 981¹ § 2 mogą być:

1. *rzecz oznaczona co do tożsamości;*
2. *zbywalne prawa majątkowe;*
3. *przedsiębiorstwo lub gospodarstwo rolne;*
4. *ustanowienia na rzecz zapisobiercy użytkowania lub służebności;*

Uprawniony nabywa zapis windykacyjny z chwilą otwarcia spadku, jednakże do chwili upływu terminu do odrzucenia zapisu takie nabycie jest tymczasowe. Termin do odrzucenia zapisu mija z chwilą upływu 6 miesięcy od otwarcia spadku.

Otóż aby zapisobierca windykacyjny mógł złożyć roszczenie o wydanie przedmiotu zapisu – art. 1029 k.c. - musi wykazać się prawomocnym postanowieniem sądu o stwierdzenie nabycia spadku lub przez zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia. Do tego czasu takie nabycie określamy jako tymczasowe. Z chwilą dokonania powyższej czynności prawnej zapisobierca upoważniony jest do wykonywania swoich praw ze spadku i składania wniosków np. o wpis w księdze wieczystej lub wydania zapisanej mu rzeczy.

Wskazać trzeba, że zapisobiercami może być jedna lub kilka osób a także, że ustanowić można kilka zapisów na rzecz różnych osób. W ten sposób spadkodawca rozdysonować może całym swoim majątkiem. Jednocześnie gdyby spadkodawca nie określił udziałów w przedmiocie zapisu windykacyjnego to z mocy prawa uznaje się, że są one równe. Chyba, że co innego wynika z treści testamentu.

Polskie prawo spadkowe nie reguluje kwestii, kto może być podmiotem zapisu. Zatem należałoby stwierdzić, iż zapisobiercą może być każdy podmiot, który ma zdolność do dziedziczenia. Jednocześnie o zdolności do dziedziczenia a więc o zdolności do nabycia zapisu windykacyjnego rozstrzyga się według stanu istniejącego w chwili otwarcia spadku a nie w chwili sporządzania testamentu. I tak w gronie takich osób znaleźć się mogą osoby fizyczne żyjące w chwili otwarcia spadku, bowiem zgodnie z art. 927 § 1 k.c. *nie może być spadkobiercą osoba fizyczna, która nie żyje w chwili otwarcia spadku, ani osoba prawna, która w tym czasie nie istnieje.*

Podobnie fundacja, którą ustanowiono w testamencie lecz skuteczność zapisu uzależniona jest od wpisu jej do rejestru sądowego i to w terminie najpóźniej dwóch lat od ogłoszenia testamentu. W myśl art. 927 § 3 *Fundacja ustanowiona w testamencie przez spadkodawcę może być spadkobiercą, jeżeli zostanie wpisana do rejestru w ciągu dwóch lat od ogłoszenia testamentu.*

Podmiotem zapisu windykacyjnego może być także nienarodzone dziecko lecz pod warunkiem, że poczęte zostało przed dokonaniem takiego rozrządzenia w testamencie. (nasciturus) Natomiast kwestię zdolności do nabycia zapisu windykacyjnego rozstrzyga się według stanu istniejącego w chwili otwarcia spadku.

§ 2 art. 927 k.c. traktuje, iż *dziecko w chwili otwarcia spadku już poczęte może być spadkobiercą, jeżeli urodzi się żywe.*

Na marginesie należy dodać, że instytucja nasciturusa wywodzi się z prawa rzymskiego gdzie w takim przypadku stosowano fikcję prawną, na podstawie której nienarodzony lecz poczęty przed zdarzeniem prawnym miał warunkową zdolność prawną, tzn. mógł być podmiotem praw i obowiązków, jednocześnie sam nie mogąc dokonywać czynności prawnych. Podmiotowość nasciturusa ma charakter warunkowy, można mówić o zdolności prawnej pod warunkiem zawieszającym. Warunek się ziści gdy dziecko urodzi się żywe. Ta ochrona dziecka poczętego a nienarodzonego miała i ma zastosowanie głównie w prawie spadkowym, gdzie dziecko takie może dziedziczyć.

„nasciturus pro iam nato habetur, quotiens de commodis eius agitur” – „mającego się narodzić uważa się za narodzonego, ilekroć chodzi o jego korzyści”. Dlatego aby w sposób dostateczny chronić prawa nienarodzonego w sytuacjach koniecznych powołuje się kuratora, który będzie strzegł interesów nasciturusa.

Wyklucza się aby przedmiotem zapisu windykacyjnego było świadczenie, np. renta, zwolnienie z długu, usługa. Dla tego rodzaju przysporzenia testator posłużyć się powinien instytucją zapisu zwykłego z uwagi na wskazania zawarte w art. 981¹ § 2 k.c., który wyraźnie mówi czego może dotyczyć zapis windykacyjny. Przedmiotem zapisu windykacyjnego nie może być udział w majątku wspólnym małżonków bowiem nie stanowi on samodzielnego przedmiotu obrotu prawnego.

Zapisobierca windykacyjny stając się uprawnionym z tytułu zapisu windykacyjnego ponosi odpowiedzialność wraz ze spadkobiercami za długi spadkowe.

Terminy przedawnienia roszczeń osoby uprawnionej z tytułu zapisu windykacyjnego przedawniają się na zasadach ogólnych. W zależności od przedmiotu zapisu i sposobu jego realizacji.

Radca prawny
Krzysztof Jankowski

LITERATURA:

Kodeks Cywilny, Komentarz K. Osajda.